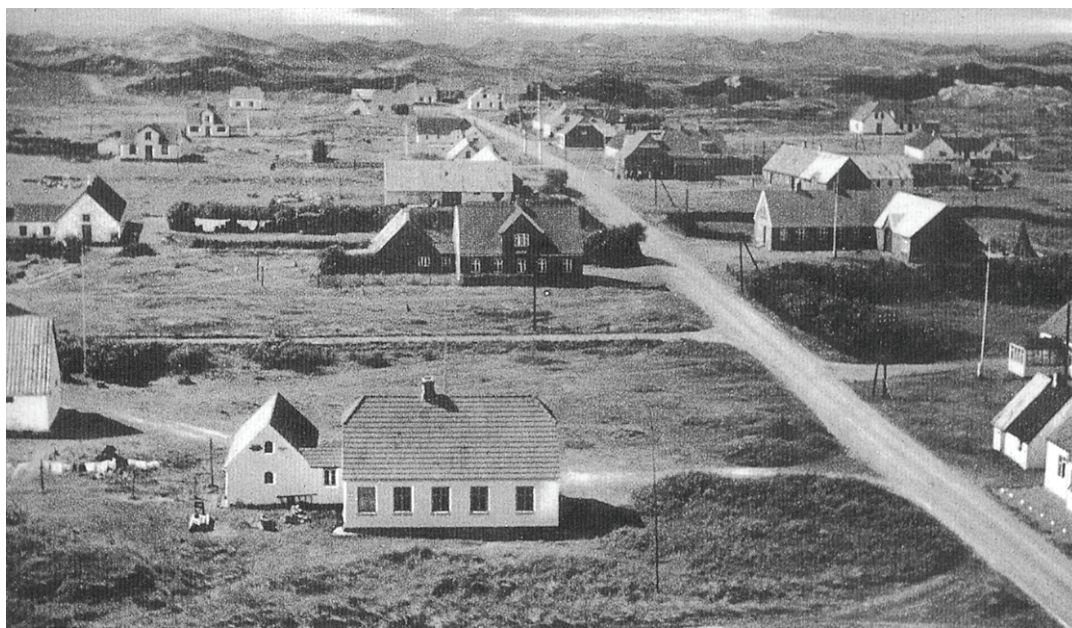

Westen for Leibak (1)

Af Knud Madsen Nielsen, Vestervig

Lyngby ca. 1950. Der er ikke meget beplantning, men det ændrede sig senere, nu er der næsten for meget.

Lyngby - kan man leve der?

Ovennævnte spørgsmål har jeg ofte fået stukket ud af spydige og bedrevidende mennesker, som åbenbart mente, at Sibirien var langt at foretrække frem for Lyngby, for i Lyngby "skete" der jo ikke noget. Der måtte mennesker vel dø en langsom død af kedsomhed.

Efter sigende bliver enhver salig i sin tro, og lad os så regne med det, men jeg vil vove den påstand, at de allerfleste, som er født og opvokset i den lille by, holder meget af den, og der fik en god barndom og opvækst. Så vidt mig bekendt, er der overhovedet ingen fra Lyngby, som nogensinde har fået fængselsstraf eller været indblandet i kriminalitet.

Jeg vil i de følgende årgange af Sydthy Årbog fortælle om, hvordan det var at leve til hverdag og fest i byen og prøve at give en skildring af mange af de personer, som har haft deres tilværelse i det lille fiskerleje, men også skildre personer fra de omliggende landsbyer, som havde meget samkvem med Lyngby og derfor også indgik i dagligdagen.

Beretningen er således ikke kun fra Lyngby og om lyngbyfolk.

I bogen "Verdenskrigen i Lyngby - en lyngbydrengs erindringer fra vestkysten" beskrev jeg nøje hele byens tilblivelseshistorie og de første svære år i 1864, så det vil jeg helt

undlade her. Ligeledes fik 2. verdenskrig ret stor omtale, så den vil i denne beretning kun få sporadisk omtale i forbindelse med enkelte personskildringer.

Carl Krogh

Den første person jeg vil fortælle om er Carl Krogh, som var gift med Kåren (Karen) Selv har jeg ikke kendt ham, da han døde den 21/7 1934, altså da jeg kun var et år gammel. Han blev født den 26/9 1860 og flyttede med forældrene, da de bosatte sig i Lyngby. De stammede fra Taabel. Kåren var født 16/9 1863 og hun døde den 30/5 1941.

Carl Krogh var en estimeret mand i byen. Han havde efter forholdene et ret stort landbrug og holdt både karl og pige. En overgang havde han også "hawkåel" til fiskeriet. Det var der nu flere der havde, for når sandt skal siges, var de gamle beboere i byen ikke meget for at bestille noget selv. Flere af dem holdt helt op med at arbejde i midten af fyrrårsalderen i hvert fald hvad fiskeriet angik. De passede kun landbruget selv, og det bestod af nogle får og enkelte steder en ko eller to. Nogle havde hvervet som strandfoged at passe og desuden var en del i Redningsvæsenet, så der var rigeligt at se til mente de gamle.

Til landbruget hørte også avl af kartofler, turnips, gulerødder og lign, samt lidt havre og

Børn fra Lyngby ca. 1928. Fra venstre: Finn Pontoppidan (søn af Clara Pontoppidan), Niels Jacob Jørgensen, Henry Jensen (Hummelsøj), Carl Josefsen jun., Poul Josefsen og Johanne Josefsen.

høslæt, hvis de da fik det bjerget mens tid var. Det var nemlig ikke altid, de fik taget sig sammen til det. Kåren og Carl Krogh havde en plejedatter, Dagny. Det var en lille københavnerpige, som trængte til et hjem, og de tog hende til sig som var hun deres egen datter. Selv havde de ingen børn. Det må have været en stor omvæltning for en lille pige at blive omplantet fra København til Lyngby, men hun befandt sig godt ved det, og kunne livet igennem tale vestjydsk som os andre hvis hun ville. Hun blev senere gift med forfatteren Knud Bruun-Rasmussen.

Knud Bruun-Rasmussen var søn af biskoppen i Aarhus, som på et tidspunkt også var kirkeminister. Knud mødte Dagny første gang i toget mod København, og han fortalte senere, at han lagde specielt mærke til den unge, meget fregnede pige, fordi hun var så usædvanlig gammeldags og dårligt klædt. Hun var sikkert i hjemmestrikkede hoser, og Kåren havde vel selv syet hendes kjole. Han fattede derfor interesse for pigen og indledte en samtale med hende. Snart fandt han ud af, at hun var lynende godt begavet. Hun gik i skole hos lærer Kveiborg i Svankær. Jeg har hendes karakterer fra skolen og må sige, at de var i topklasse.

Det tilfældige møde i toget resulterede senere

i et varmt og langt ægteskab mellem de to, og gennem hele min barndom kom de på besøg i mit hjem hver sommer og var skattede gæster. De stod faddere ved min barnedåb, og jeg blev opkaldt efter Knud. Selv fik de ingen børn, men de adopterede senere efterhånden tre børn og gav dem et hjem.

Som lille var jeg Dagnys øjesten, og hun lavede et lille indrammet digt til mig, som jeg naturligvis har endnu. Digtet lyder:

En lille purk på tvende år
med øjne blå og krøllet hår
mit hjerte tog den første dag,
vort venskab var en afgjort sag.

Med barnets sprog fortalte han
om sorg og glæde i sit land
og med sin lille hånd i min,
vi sammen gik ad trappens trin.

Nu var vi på hans egen fløj,
et loft med al slags legetøj,
med ejermandens værdighed
om hver en ting gav han besked.

Og siden udenfor i gruset
- vi sad så godt i læ af huset,
han et barn i barnets rige,

Carl Krogh udenfor sit hjem. Han er som det ses iført hat, kravetøj, hjemmesyede tøjsko og cigar. Desuden Kåren og plejedatteren Dagny, som stolt viser et arm-båndsurs frem, hun har fået at de to. Dagny var københavnerpige, og boede hos dem helt til hun blev voksen. Hun blev gift med forfatteren Knud Bruun-Rasmussen.

jeg en gammel barnløs pige.

Han med sin lille barnemund
gav mig et kys hver aftenstund
og løb så til sin lille seng
en glad, en træt og søvnlug dreng

Min lille gudsøn ej du véd,
jeg i mit hjerte savner fred,
du gav mig tillidsfuldt din hånd,
vi to har knyttet venskabsbånd.

Dagny Bruun-Rasmussen. 1935.

Som nævnt holdt Carl Krogh, trods landbrugsbeskedne størrelse, både pige og karl. En overgang hed karlen Bolman. Han var hos dem i flere år, men var vistnok ret speciel. Han var stor i munden, og kæftede op både i tide og utide, når han var sammen med de andre unge i byen. Gårdspladsen hos Carl Kroghs var belagt med piksten, og fra stalden var der en åben rendesten hen til æbleholderen. Denne rende var altid fyldt med slam og andre uhumskheder, og ænderne havde megen glæde af at gå og snadre i den. En dag, da min far skulle hjælpe Bolman

Bolman, Josef Nielsen og Lassen.

med at få kørerne ud, stod denne som sædvanlig og kæftede voldsomt op. Far bøjede sig ned og samlede en stor håndfuld slam op fra rendestenen, og slyngede det i hovedet på karlen. Nu traf det sig så uheldigt, at han stod med munden vidåben, og det ramte ham netop lige midt i flaben.

Han gispede og boblede lidt, alt imens han begyndte at blive blå i hovedet, og Carl Krogh kom springende til, og fik raget mudder og andefjer ud af halsen på ham, alt imens han bankede ham på ryggen. Da Bolman endelig igen kunne trække vejret, blev han hjulpet ind til Kåren, hvor han fik noget mælk, så han kunne få skyllet halsen ren.

Karl Krogh var aldeles rasende på far og gik omgående ned til bedstefar og klagede over, ”at hans forbandede knæjt nær hæd tæen æ lyw å æ kæl”.

Det havde far også nær gjort en anden gang. Det var almindeligt, at byens småbørn legede og byggede ”huse” omme mellem strandstømmeret, og tilbragte megen tid der.

De sad der også tit i de mørke aftener og fortalte hinanden spøgelseshistorier i det blafrende skær af nogle lystestumper, som de havde fundet mellem vraggodset, og den ene var mere bange end den anden. Således sad de da også en aften og hyggede sig da de hørte noget pusle og skrabe udenfor huset, som var lavet af hummerkasser. De bange unger kunne høre noget

Carl Krogh.

bevæge sig oppe på taget, og pludselig lød der en uhyggelig tuden oppefra et knasthul i en af kasserne. Far, som også var der, jog en tynd stæge fra en signalraket op gennem hullet. Der lød et rasende smertensbrøl oppe fra taget, og det stammede fra Bolman. Han ville forskrække ungerne ved at lege spøgelse, og han havde munden over hullet da stægen blev stukket op, så man kan næsten tænke sig til resultatet.

Bolman holdt meget af at gå på jagt, og en dag han var på jagt sammen med nogle flere mænd, havde han en helt ny hat på, som han var ikke så lidt stolt af. Jas, som var en rigtig drillepind gik og udæskede ham til at kaste hatten op i luften, og så lade Jas skyde efter den. Det var en fornøjelse man ofte brugte, når man var flere sammen på jagt. Bolman var ikke meget for at risikere hatten, men gik dog med til det, da der blev lovet ham 1 flaske brændevin, hvis ikke hatten blev ramt af skuddet. Bolman gik så et godt stykke væk, og kastede den højt op i luften. Jas blev sindigt stående til hatten var dalet ned på jorden igen, hvorefter han gik lidt nærmere og kastede bøssen til kinden og med et velrettet skud skød den i stumper og stykker, så filtstumperne feg til alle sider. Bolman blev afsindig af raseri og sprang hen mod Jas, som skyndsomt tog flugten. Bolman ville så skyde efter ham, men det fik de andre afværget. Jas var en slags øgenavn for Josef A. Sørensen. Fiskerne brugte jo at skære (tælle) deres initialer i redskaberne, og for Josefs vedkommende blev det så til J.A.S., og det fængede naturligvis omgående.

*Pige og karl hos Karl Krogh.
Det er søskende Inger og Jens Henriksen fra Svankjær.*

Karl Krogh havde som de fleste ældre mennesker ikke gået ret meget i skole. Til sin fars og mors bryllup sendte han og Kåren et telegram til brudeparret, hvori han havde skrevet:

”Vi ønsker eder fred og ro i eders egen bov”. Karl Krogh var sengeliggende i lang tid inden han døde. På hans sengebord stod et snapseglas, hvoraf han drak sin medicin. Glasset blev aldrig vasket af, og når der kom besøgende, blev de budt en dram af det samme glas. Således også far. Han undslog sig længst muligt, men Kåren, som vidste, at han ikke foragtede en dram, nødede ham så meget, at han for ikke at støde hende, blev nødt til at tage imod den, da hun

Bette Kåren på gårdspladsen med pigen Stinne Grønkjær, senere gift med Søren Iversen.

uden videre skænkede den op i glasset. Far gabte så højt han kunne og slyngede brændevinen i halsen uden at glasset rørte ved hans læber. Den næste sagde han nej til, og det plejede han ellers ikke at gøre.

Kåren overlevede Karl i syv år. En aften hun var nede på agrene for at flytte fårene, faldt hun om ramt af en hjerneblødning. Hun blev kørt hjem og døde kort tid efter.

Nede på agrene ved "Æ Katteshus" var der gennem årene blevet set et uforklarligt lys ved nattetide, kaldet "æ Katteslys", men efter Kårens død sås det ikke mere, og mange satte det i forbindelse med Kåren, som faldt om hvor lyset plejede at vise sig.

I meget gammel tid var der på stedet et hus, som beboedes af en fårehyrde, som kaldtes "æ kat". Deraf navnet. Mursten fra huset kunne ses helt op til min tid.

Christian Madsen Nielsen

Min bedstefar blev født den 14. juni 1868, og han døde den 3. feb. 1960. Det er ikke meget, han fortalte om sin egen barndom eller forældre. Dog fortalte han mig, at hans far, Mads Nielsen, under krigen i 1864 var med på fregatten "Jylland", under slaget ved Helgoland. Da bedstefar gik til præst, dansede han gerne med pigerne inde i konfirmandstuen. Da de på fødderne havde store træsko med jernringe til beslag, gik det jo ikke stille af, og da pastor Colding opdagede det, blev han meget fortrønet, og forbød dem at danse mere, da det var en syndig ting. Da de gik hjem over toften, fik bedstefar fat på Else Alstrup og dansede med hende, men da de opdagede, at præsten stod oppe i et vindue og betragtede dem, fik de jo snart danset af, og det siger næsten sig selv, at de hørte mere til det, da de kom til præst næste

Bedstefar i sine velmagtsdage.

gang.

Else Alstrup blev næsten lige så gammel som bedstefar, men om det var deres ungdoms dans, der bevirkede at de blev ældgamle, skal jeg ikke kunne sige.

I 1889 blev bedstefar indkaldt til flåden. Han blev tjenestegørende på skibet "Fyn". Desværre er det ikke så meget, jeg kan huske af hans fortællinger fra dengang. Dog fortalte han om den store oplevelse det var, når det russiske kejserskib "Polarstjernen" lagde til kaj med kejseren og kejserinden ombord. Når sejlene skulle bjerges eller sættes, foregik det ikke til kommandoråb, men til musik, og matroserne som hang rundt om i ræerne udførte deres arbejde som et urværk.

Han fortalte også, at han druknede under tjenesten. De skulle lære at svømme, og første gang de skulle i vandet, blev de bundet sammen med et langt stykke reb, dog havde hveranden svømmevest på. Bedstefar var en af dem uden vest, og han bad sergenten, som skulle holde i rebet, om at holde det godt stramt, da han ikke kunne svømme. Denne svarede med et "hold kæft", og da soldaterne var kommet i vandet, slækkede han på rebet, så bedstefar kom under vandet. Han vågnede senere op på hospitalet og opdagede, at hans pung og penge var stjålet. Pungen blev dog senere fundet hos en af de andre soldater. Denne havde set sit snit til at gå i

Bedstefar og Elses bryllup den 11. oktober 1904.

Bedstefar uden for huset.

”den dødes” lommer i den almindelige forvirring. Tøjet lå jo oppe på stranden.

Da bedstefar var 21 år blev han gift 1. gang. Han giftede sig med en af enkerne efter den store ulykke. Det var en naturlig ting at gifte sig med en ældre enke. Der var kun mænd til at bemandle et par både, og enkerne, som havde både hus og bådepart, manglede forsørgere til sig selv og de mange børn, ligesom de ugifte fiskere manglede hus og bådepart. Min bedstemor, som hun jo blev, hed Mariane Kristiansen. Hun medbragte i ægteskabet børnene Anina, Mathilde og Cecilie. Hun fik sammen med bedstefar Martha og min far. Min bedstemor døde, da min far var seks år. Hun havde været syg et stykke tid men følte sig bedre en dag, hvorfor hun stod op og gik ud i køkkenet til bedstefar, og der råbte hun pludselig ”grib mig” hvorpå hun faldt over mod ham og døde i hans arme.

Bedstefar, Else, min far og Christian hjemme i deres dagligstue.

Den 11. oktober 1904 blev min bedstefar gift anden gang. Hans nye kone hed Else, og hun var kun 24 år. Med hende nåede han at fejre sølvbryllup. Hun døde den 4. januar 1934.

Da min morfar i 1911 døde fra en stor flok mindreårige børn, tog min bedstefar den mindste af disse børn til sig. Det var drengen Christian, og han voksede op som søn af huset. Både Else og bedstefar holdt af ham, som var han deres eget barn. Selv havde de ingen sammen.

Desværre druknede Christian kun 20 år gammel, hvilket var en stor sorg for hans plejeforældre og ikke mindst for hans rigtige mor og søskende.

Han havde været rejst bort i plads et stykke tid og kom hjem for at aftjene sin værnepligt.

Han kom frisk ind ad døren og sagde:

”Nå, her sidder I to gamle”. Da han hørte, at hans tre brødre ville ud med sildegarn om natten, ville han med dem, men først plantede han en del rønnebærtræer for bedstefar omme i haven. De står såmænd endnu.

Han var også lige et smut oppe i butikken for at handle, og far syntes, han var så mærkelig åndsfraværende og kiggede sig så mærkeligt omkring, som om han tog afsked med det hele.

Men sådan er det vel ofte, når man i erindringen genkalder ens sidste møde med en person, som brat rives bort. Da det var blevet mørkt, tog brødrene på havet. Vejret var fint i

begyndelsen, men det begyndte snart at friske på vinden. Bedstefar blev urolig, og ringede ned til signalmanden for at høre, om havet var ved at rejse sig, men det var ikke tilfældet. En times tid efter ringede han igen og fik den besked at der overhovedet ikke var fare på færde. Han bad så signalmanden om at være ekstra opmærksom og om at ringe ved den mindste fare, så de i god tid kunne komme med redningsbåden, hvilket blev lovet. Da bedstefar ikke hørte mere fra havet, og der efterhånden blæste en frisk vind fra vest, ringede han igen for at høre, om han ikke skulle sende redningsbåden for en sikkerheds skyld.

Han fik den lakoniske meddelelse, at det var for sent. Båden var kængret under landing, og Christian var druknet, han var i al fald ikke kommet i land. Han var en glimrende svømmer som sine brødre, der alle havde klaret sig. Christian havde de ikke set, efter at han blev ramt i hovedet af rælingen, da båden kængrede.

Der blev sat strandvagt og han blev senere fundet lidt nord for "Æ swot knop". Det var Lassen og Niels Madsen der fandt ham. De fik øje på noget langt mørkt noget, der skvulpede i havstokken. Niels Madsen løb op mod klitterne, han var gruelig bange af sig, men Lassen gik ned til Christian, som det jo var og fik fat på ham og fik ham slæbt op på en mortørsvkant så havet ikke tog ham igen. Selv om han kun havde ligget ret kort tid i havet, var han allerede meget slidt i ansigtet.

Han blev så kørt hjem og kom til at stå lig i bedstefars gang.

Bedstefar opnåede at holde 70 års jubilæum som strandfoged. Det er klart, at han i så mange år oplevede mangt og meget ved havet, også under de to verdenskrige.

Under første verdenskrig, hvor han jo havde heste, tjente han 50 kr. i timen ved at slæbe ilanddrevne hornminer op for minøren. Nu siger 50 kr. i timen os ikke ret meget, men dengang var det en kæmpebetaling. Det var bestemt ikke noget ønskejob, for andre end den gamle. Han havde ikke noget imod det. Minerne lå ofte og rullede i havstokken, og minøren gennede alle i dækning, mens han vadede ud til minen og fastgjorde en wire til den.

Derpå spændte bedstefar hestene for wiren, og minen blev slæbt så langt op, at den lå stille, hvorefter den blev sprængt. Der var selvsagt mange tilskuere til disse sprængninger, i tilbørlig afstand forstås. Da Iver Madsen en gang dybt

Bedstefar fotograferet en af de sidste gange han var ved havet.

imponeret havde overværet, at minøren sprang på en rullende mine og spurgte ham, om det nu aldrig havde fejlet for ham, lød svaret: "Nej, jeg fejler kun én gang".

I sine velmagtsdage gik bedstefar en hel del på jagt, og han kunne godt lide at fortælle om sine jagtoplevelser, ligesom jeg var en ivrig tilhører. Vi fik gerne stoppet vore piber, og når de var bakket godt op, begyndte den gamle at fortælle. Han havde for det meste stoppet sin egen pibe så meget, at tobakken hang ned over pibehovedet, og til sidst faldt ned på dugen, hvorefter han ragede den ned på gulvet. Piberne var også stoppet så hårdt, at de flere gange gik ud, så der skulle mange tændstikker til, og de afbrændte tændstikker smed vi ind under chatollet eller de blev stukket ned i urtepotterne. Det sidste var tjenestepigen bestemt ikke tilfreds med. Heller ikke, da den gamle ikke havde fået slukket "svovlstikken" inden den skulle ned i urtepotten og kom til at stikke ild i de tynde gardiner. Men slige småting kunne vi ikke tage os af. Bedstefar sad i sin flettede kurvestol ved bordenden. Stolen knirkede og peb hver gang han bevægede sig. Jeg sad ved langsiden af bordet helt henne ved ham. I stuen var der et dæmpet, behageligt lys fra petroleumslampen, der stod på bordet, og henne på kakkelovnen småkogte kedelen til aftenkaffen. Til aftenkaffen fik vi sigtebrød (fienmelmad) med margarine på. Væggene i denne stue var beklædt med træpaneler halvt op til loftet. Ovenpå panelet var der en bred kant, der kunne stå mindre ting på. I den ene ende af stuen stod det store chatol med mange skuffer i, det nåede næsten helt op til loftet. I hjørnet ved siden af stod den gamles seng, og panelhylden brugte han til at lægge pibe, tændstikker, briller, gebis og lommeur fra sig på om natten. I den anden ende af stuen var skrivebordet, og på den stod der pen og blækhus,

Bedstefar saver brænde.

skriveunderlag samt papirkniv. Desuden var der ved siden af en radio, hvor højtaleren stod ovenpå apparatet. Vi hørte aldrig radio om aftenen. Dels kunne den gamle ikke rigtig høre, hvad der blev sagt, og dels var det for dyrt, da den gik på akkumulatorer, som skulle sendes til opladning ret tit. Nej, så klarede vi os hellere med at snakke.

Den gamle fortalte, at han for mange år siden havde købt en hel ny bøsse hos købmanden i Svankjær. Han var vældig vigtig af bøszen, men den første gang han skød med den, eksploderede den, (det var en forlader), så det var "en guds beskyjærmels at æ e bløw ræen stimperer". Han fik en anden bøsse i erstatning, og da han en dag kom en ræv på skudhold og han skød på den, vendte ræven om og viste tænder ad ham, hvorefter den usåret stak af. Den gamle opdagede så, at alle haglene forinden han skød var trillet ud af bøszen. Han kunne se dem i sandet, hvor han lige havde gået.

En dag, han gik hjem fra jagt og kom til Skomagerrimme, så han hovedet af en and, stikke op af sandet. Da han kom nærmere kunne han se, anden bevæge hovedet, og altså var levende begravet. Han regnede med, at det var ræven, som havde fundet en anskudt and og så havde begravet den til senere afbenyttelse, da den for øjeblikket ikke kunne æde mere.

En aften var han gået på ulovlig jagt nede i "æ Røe Kjar", og havde det held, at en flok gæs fløj tæt hen over ham, så han skød en af dem. Gåsen

drattede ned i lyngen et pænt stykke borte. Da han rejste sig for at hente gåsen, dukkede plantør Madsen op og begyndte at kæfte op, for han havde set det hele. Det endte så med, at plantøren ville lade nåde gå for ret hvis han til gengæld fik gåsen. Det kunne den gamle jo ikke sige ret meget imod, men de kunne ikke finde den. De ledte længe hver for sig, og pludselig ser bedstefar gåsen, som ligger stendød i lyngen, men han går forbi den og giver sig til at lede et andet sted. Efterhånden bliver plantøren ked af at søge længere, og mener at den nok kun havde været anskudt og havde gemt sig, og det mente den gamle også kunne have sin rimelighed. Plantøren sagde så farvel og gik sin vej, "å så rænder han satamæ lie po æ goes" hvæsedde den gamle skuffet.

Så havde han mere held med sig en dag han var på jagt i Bendix Rimme. Det var let tåget vejr og en enlig gås flyver lavt hen over ham. Han skyder på den, og gåsen steg og steg lodret op i luften, til den forsvandt i tågen. Han regnede ikke med at se mere til den, men pludselig kom den susende ned og ramte jorden lige for fødderne af ham med et klask. "Håden ramt mæ, håed æ brække mi hals", mente den gamle.

Bedstefar fortalte i fuld alvor, at i hans barndom dansede "æ ellekwonner" (ellekonerne) nede på tofterne de sommernætter mosekonen bryggede. Deres patter var så lange, at de havde slået dem op over skuldrene. Han fortalte også om "æ nesar", nisser, og jeg er ikke sikker på, at han ikke troede på, de eksisterede også.

Han kunne godt være noget af en lurifaks. Han havde jo heste og vogn, og engang de havde fanget en mængde store torsk nede ved havet, og de som så mange gange tidligere ikke kunne sælge dem, skulle den gamle "øwer æ land" (ind i landet) med dem for at prøve at få dem afsat. Vognen var sprængfyldt med store torsk men da det blev aften, havde han ingen solgt. - Lidt uden for Gl. Bedsted var der en husmand som han kendte, og der holdt han ind, så hestene og han selv kunne "bede". Husmanden fik så et par torsk til gengæld, men den gamle fik ham gjort begribelig, at der var mange penge at hente, hvis han, husmanden, købte hele vognladningen og tørrede dem. De kunne så laves i mange penge senere, og han skulle ikke betale før de var solgt. Husmanden syntes det var en god idé, og bedstefar fik torskene læsset af "ude po æ grøn".

Et par dage senere var han på de kanter igen,

og han gik så hen til husmanden for at se, hvordan det spændte af med torskene. Møddingen var fyldt med torskehoveder, bemærkede han, og uden for døren lå der torsk i mængder. Inde på bryggersbordet var torskehoveder stablet højt op, og da han lindede køkkendøren, og konen så ham, gav hun sig til at hvæle og sagde ”det her er do fanden gålemæ synd Chr. Madsen”. Manden sad ved bordenden og rensede torsk, og den gamle kunne næsten ikke se ham bag det bjerg af torskehoveder, der lå på køkkenbordet. Manden klagede, at de ”åller fæk em betal, å at de røddent snæer dem siest, så det war en ræen guds uløk det hiele”. Bedstefar beroligede dem så med, at de kun skulle betale dem de evt. fik solgt, og gik der nogen til, skulle de ikke betales. Det hjalp jo lidt på humøret, og han fik selvfølgelig ikke en krone for dem, og det havde heller ikke været meningen.

Bedstefar havde engang en tømrersvend fra landet til at lave noget arbejde for sig. Svenden var uhyre mørkerød, opdagede den gamle. I de dage stod gammel Ane lig omme i vognhuset og låget var taget af kisten. Svenden vidste ikke, at nogen var døde i byen, og da det begyndte at skumre hen ad aften, bad bedstefar henkastet karlen hente ”æ skaryws” (skarøksen) omme i vognhuset. Karlen går derom, og da han i tusmørket ser liget i den åbne kiste, får han et chock. Han kom tilbage kridhvid i ansigtet, og kom ikke på arbejde i Lyngby mere.

Redningsbåden

I de små fiskelejer langs vestkysten var der altid en førstemand. Det kom næsten af sig selv, at det var opsynsmanden ved redningsstationen. Var han så samtidig også strandfoged var hans position klar.

Lyngby Redningsstation blev oprettet ved lov af 17. marts 1882, og der blev bygget et hus til opbevaring af materiellet. Stationen blev indviet eller startede den 1. sep. s.å. og fungerede som raketstation indtil 1920, hvor den udvidedes til også at være bådstation.

Dens første opsynsmand var strandfoged Niels Snæver fra Svankjær, og da han døde i 1908 (23.sep.) fik min morfar Iver Nielsen Iversen stillingen. Han døde imidlertid allerede den 10. marts 1911, hvorefter min farfar fik stillingen.

Redningsbåden var i Lyngby i godt 25 år, og i den ret korte periode, blev den brugt meget. Der

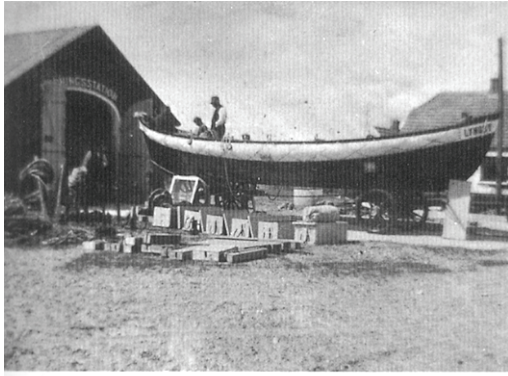
Dagny Bruun-Rasmussen ved båden fra Liløre.

var i tidsrummet 2 forskellige både her, men den første der kom, var mandskabet ikke glad for, da den ikke var så sødygtig som det kunne ønskes. Den var for ”rank” og ville ikke slippe stranden ved søsætning, således at den fik brådsørerne over sig. Da malingen begyndte at skalle af, og man indenunder den kunne læse navnet ”Liløre” på båden, blev mandskabet direkte ked af at bruge den. Det var jo samme båd, som nogle år før var kærtret hvorved hele besætningen druknede.

Efter flere klager blev båden udskiftet med en anden, og far købte den gamle, som blev anbragt nord for vores hus, hvor børnene havde megen morskab af den.

Når der var øvelse med båden, fik jeg nogle gange lov til at køre med ned til havet i den. Det var spændende at være så højt til vejrs, og det rumlede så sjovt i den, når jeg lagde mig ned i bunden. Når der var øvelse, opdagede jeg det gerne ved, at der tidligt om morgenen kørte mange hestekøretøjer forbi vort hus i stærk fart og svingede om til redningshuset, hvor de store døre var slået op. Så var det med at komme ud af sengen og af sted i en fart. Der kom så 6 heste for båden, og nogle andre vogne kørte med resten af materiellet. Engang båden var på vej hjem fra havet, styrtede en af Svendsens heste død om foran båden. Det var en grim oplevelse.

Bedstefar var gerne ædende ond over et eller

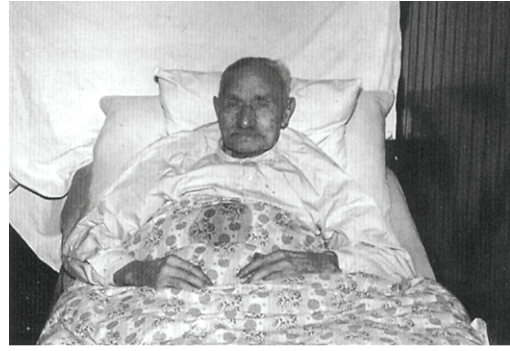
Båd og materiel udluftes.

andet. Jeg fandt aldrig ud af over hvad, men folkene kendte ham og tog sig ikke af det. Når båden skulle søsættes, gik han frem og tilbage på stranden og rasede, mens vandet svuppede i hans hvide gummistøvler, for våd skulle han nok sørge for at blive. Inden båden gik ud, blev der altid bedt en kort bøn, og mandskabet blottede deres hoveder undtagen bådformanden, Niels Iversen, som steg op i båden mens den endnu var på stranden og stillede sig bag roret, Han tog ikke hatten af. Han stolede mest på sig selv. Det var nok også al det "tidsspilde" med bønnen som gjorde bedstefar endnu mere rasende end han var i forvejen.

Karl og pige

Min bedstefar holdt for det meste både karl og pige. Engang havde han en karl, som var blevet meget forelsket i en pige fra byen, men hans varme følelser blev ikke gengældt, og pigen var desuden forlovet med en udenbys mand, så tilsyneladende så det ret håbløst ud for karlen. Det gik ham meget på. Han var klar over, at der måtte gøres et eller andet drastisk, så pigen blev opmærksom på hans tilstedeværelse. Han kom så hjem en aften og fortalte, at han var blevet overfaldet nede i skoven af en ukendt person og var kommet i kamp med denne. Under kampen var alle knapper blevet revet af karlens jakke, og det var jo noget enhver ved selvsyn kunne overbevise sig om. Det var jo en dramatisk hændelse, der blev talt meget om, men da karlens madmor, Else Madsen, fandt alle de manglende knapper i hans jakkelomme, troede ingen rigtigt på den historie mere. Han havde selv flået alle knapperne af.

Den hændelse øgede derfor ikke hans chancer hos den tilbedte, så der måtte gøres noget andet. Han ville tage livet af sig. Til det brug anvendte han en grøn tyktflydende væske, som blev brugt

Bedstefar i sygesengen ca. 1959.

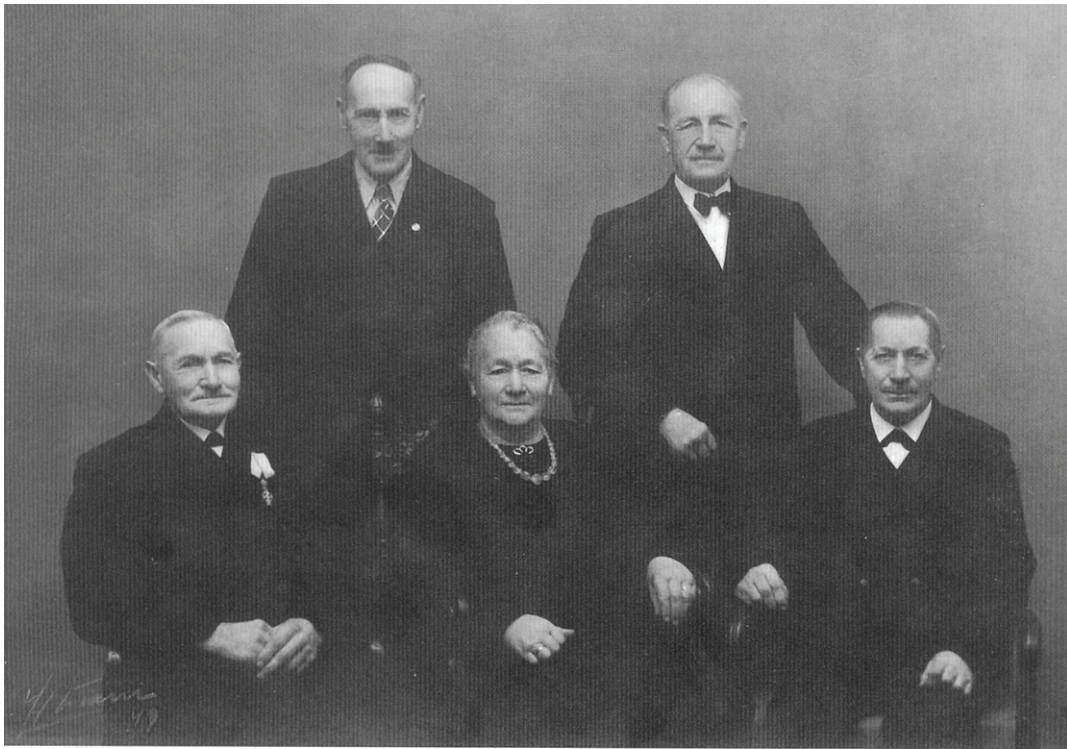
til at smøre hestene i, hvis seletøjet havde hudslidt dem. Smørelsen stod i en flaske i staldvinduet og indholdet i den tømte karlen så ned i halsen på sig selv. Det døde han nu ikke af, men syg blev han. Der blev nu ikke sendt bud efter doktoren af den grund. Else kogte noget mælk til ham, så han kunne få skyllet den klæbrige smørelse af halsen, og efter et stykke tid var han helt kvik igen.

Lykken står som bekendt den kække bi, og hvad det end var som gjorde udslaget, så gik pigens forlovelse med den fremmede karl over styr, og karlen blev hendes nye udkårne og blev gift med hende.

Bedstefar var alvorligt syg enkelte gange i sit lange liv. Det var vistnok lungebetændelse han fik, og det var en alvorlig sygdom som mange døde af dengang. Det skete flere gange, at han nærmest lå bevidstløs hen og lægen flere gange sagde, at han ikke kunne leve natten over, men den gamle "snød" ham så tit, at lægen ikke mere ville udtale sig om hans tilstand. Således husker jeg en dag, hvor der blev sendt bud efter os alle, da det var på det allersidste med bedstefar. Vi løb hurtigt derned for at være hos ham i hans sidste time. Han lå og rallede og trak kun vejret med lange mellemrum.

Pludselig hørte vejrtrækningen tilsyneladende helt op, og far sagde at nu døde han, men så begyndte den gamle atter at trække vejret, og få øjeblikke efter slog han øjnene op og bad om et glas vand. Da han havde drukket det ville han have en pipe tobak og dernæst en portion havregrød. Så var vi jo klar over at vi godt kunne gå hjem for denne gang. Han var også på højkant få dage efter.

Da bedstefar blev så gammel, at han ikke længere kunne være alene, flyttede han hjem til far og mor, hvor han havde et værelse. Han gik dårligt, fordi han havde brækket lårbenet som 83-årig, da han væltede på sin cykel på vej hjem

Bedstefar og hans søskende. Fra venstre: Bedstefar, Niels, Trine, Iver og Søren. Trine døde kort efter.

fra havet. Han lå længe på hospitalet, og skulle faktisk lære at gå på ny. Det lærte han i en gangvogn og syntes, det var vældig sjovt at køre frem og tilbage på gangene.

Vi fik heldigvis overtalt ham og hans søskende til at blive fotograferet sammen, inden det blev for sent. Jeg kan ikke mere huske hvor mange år de var tilsammen, men lillebror Niels var midt i 70'erne.

Det var vist lidt af en opgave at få dem samlet til fotografering og "klædt ud". Det skulle jo foregå i Thisted, så først og fremmest skulle der findes en dag, hvor de alle sammen havde "tid", og det var ikke så ligetil, men som det fremgår af billedet, lykkedes det til sidst.

Der havde været 2 brødre mere, men de druknede i deres ungdom. Martinus ud for Lyngby, og Peder i den engelske kanal.

Bedstefar var meget glad for at få besøg, da tiden nok faldt ham lang ind imellem. Han sad i sin flettede kurvestol ved vinduet og fulgte nøje med i, hvad der skete ude på vejen. Sonja og jeg spillede ofte kort med ham, og trods hans høje alder, var han klar nok i hovedet til ofte at vinde. Han havde altid en fluesmækker lige inden for rækkevidde, og ve den flue, der kom i nærheden af ham.

Når jeg kom ind til ham, fortalte han gerne, at "i då hår æ slåen 14 flywver ihjæl, å æ hund hår tåen 6" eller lignende tal, der blev i al fald holdt

nøje regnskab med udbyttet. Jeg spurgte ham engang, hvordan han bar sig ad med at fedte sine vinduer sådan til, og han fortalte "at det kam fræ æ flyvver, som han kwaest mæ æ tommeltot".

Da Sonja og jeg blev gift, flyttede vi ind i hans hus, og bedstefar flyttede med. Det var en stor glædesdag for ham. Senere kom så børnene til, og de havde stor fornøjelse af hinanden, ofte kom broderen Iver Madsen på besøg, og det er mange timer, de to gamle har set efter børnene, mens vi andre var optaget af arbejde. De legede ride ranke og der blev sunget og kigget på Ivers træben.

Der var gummibeslag forneden på træbenet. Dels for at det ikke skulle skride, og dels for at det ikke skulle blive slidt. Når beslaget var slidt op skulle det skiftes, og det var gerne min opgave. Det foregik oppe i butikken.

Jeg skar et passende rundt stykke af et bildæk, og mens Iver sad på bænken, sømmede jeg så beslaget under benet med tommessøm. Der var næsten altid nogle mindre børn som tilskuere, og når jeg begyndte at banke sømmene op i træbenet udstødte Iver altid nogle jamrende hyl og skrig, så de stakkels unger forfærdet holdt sig for øjne og ører, mens de havde skrækkelig ondt af ham, der sådan fik banket søm op i benet uden bedøvelse.

Det var mindst lige så dramatisk, som når der blev slagtet grise.

Bedstefar ved Esther og Pouls bryllup.

Sine sidste leveår tilbragte bedstefar i sengen. Da havde han meget fornøjelse af vore to børn, som tilbragte megen tid hos ham i og omkring hans seng og legede inde i hans stue.

Vi spiste i en anden stue, og bedstefar fik sin mad bragt ind. Når vi spiste kunne vi ikke forstå, at pigen havde så travlt med at få spist sin mad og komme ind til oldefar. Men en dag så Sonja hvorfor. Ungen stod ved siden af den gamles seng og gabte højt. Den gamle tyggede sin mad grundigt, hvorefter han med en ske hældte det ned i halsen på hende, og hun smaskede henrykt.

Den affodring syntes Sonja bestemt ikke om, men hun nænnede ikke at sige det til ham. Han havde heller ikke kunnet se noget forkert i det, da det i hans barndom var almindeligt at made småbørn på den måde. Vi klarede det på den måde, at ungen ikke kom derind, før bedstefar havde spist.

Som nævnt var han glad for at få besøg, især af sine ungdomsvenner, som der sandt at sige ikke var mange tilbage af. Da han var på Sygehuset med det brækkede lårben, lå i sengen ved siden af ham Poul Thøgersen fra Agger. De havde været soldaterkammerater i 1889 i København, så der blev drøftet mange gamle minder og oplevelser.

En dag fik han hjemme besøg af Christian Lykke fra Svankjær. De havde siddet sammen i sognerådet i mange år og var gode venner og næsten jævnaldrende. Christian Lykkes søn havde kørt ham derud, og imens de gamle

»Klitbo«.

pratede kørt sønnen Niels Lykke og min far en tur til havet. Efter et stykke tid spurgte min bedstefar Christian Lykke, hvor "æ kneit" (knægtene) var blevet af og han svarede at de var kørt lidt "for ung mennesker brøder sæ e om å sie å hør po waier gammel".

Her vil jeg så lige indskyde, at "knægtene" var op i 60'erne.

Efterhånden tog det lange sengeleje så meget på bedstefar, at det stod klart for alle, at nu kunne han ikke undgå skæbnen ret meget længere. Han fik koldbrand i benene, og de sidste dage han levede gled han over i bevidstløshed. Der blev våget hos ham om nætterne, det gjorde nabokvinderne på skift. Først på aftenen den 3. feb. 1960 gik jeg ind til han for at væde hans læber med vand, men da var han død. Det var så frygteligt et vejr, at vi ikke kunne komme i forbindelse med lægen da telefontrådene var faldet ned. Sygeplejersken fik jeg forbindelse med. Hun kunne ikke forstå, hvad der blev sagt, men opfattede dog ordene Lyngby og kunne så selv regne ud, hvad der var sket, og hun kom så senere og gjorde ham i stand.

Næste dag fik jeg fat på en taxa og kørte rundt og ordnede alt som skulle ordnes. Den 8. feb. blev bedstefar begravet. Han stod lig hjemme hos os selv, og der var ryddet ud af alle stuer til begravelsen, så vi kunne rumme alle gæsterne. Dengang var det gået af mode med så store begravelser men vi var klar over at sådan ville den gamle helst have det, og det fik han så også.

Rejsen til Norge

I sidste halvdel af forrige århundrede, blev det brugt meget, at folk rejste til Norge for at købe et gammelt skib, som blev lastet med tømmer og dernæst sejlet til Danmark, hvor det blev sat ind på kysten, ladningen bjerget og skibet ophugget. Med lidt held var der stor fortjeneste ved det, da tømmer var meget billigere i Norge end her i

Christian Lykke dbm.

landet.

En dag henvendte herredsfoged Jansen og konsul Jepsen fra Vestervig sig til fiskerne fra Lyngby og ville have dem til at sejle et sådant skib hjem. Det var de ikke uvillige til, og det blev besluttet, at min bedstefar, Chr. Madsen, Carl Krogh og Niels Jacob Sørensen skulle rejse til Norge, for at se på et skib, der var til salg. Skibet lå i Christiania (Oslo) og hed "Gulnare". Det var en meget lang rejse på den tid. Vel udstyret med behørlige fuldmagter til køb af skibet, gik de til stationen i Bedsted, hvorfra de tog toget til Thisted. Derfra med skib til Aalborg, hvorfra de kom med skib til Christiania.

Desværre kan jeg ikke huske enkeltheder fra rejsen, men de syntes, de oplevede helt utrolige ting. Det var jo ikke almindeligt med lange rejser på den tid. De kom til Christiania om natten og gik længe omkring for at finde et "gjæstgiveri", hvor de kunne overnatte. De fandt flere, men der blev ikke lukket op når de bankede på.

Endelig da de bankede på et sted blev et vindue på 2. sal smækket op, og en dame spurgte arrigt hvad de ville. De forklarede så, at det var logi de søgte, men hun ville ikke have gæster for en enkelt nat. Da de jo nok mente, at opholdet blev af længere varighed, kom de dog til sidst indenfor og fik hver en seng.

Næste morgen gik de ned til skibsmægleren på havnen, så han kunne vise dem skibet. Mægleren havde ikke ventet dem så snart så han måtte desværre skuffe dem med, at "Gulnare" lå

*Min morfar Iver N. Iversen f. 10/9-1871.
D. 10/3-1911.*

ovre i England, og først kom til Norge igen i løbet af en 10-12 dage. Han havde et andet skib til salg, som de kunne se på. Det gjorde de også, men det var i en så dårlig forfatning, at de ikke turde sejle med det. Mægleren syntes, at de skulle blive i byen til "Gulnare" kom tilbage igen. Det var de ikke meget for, da de vistnok allerede længtes hjem, og da mægleren så forlangte en meget højere pris for skibet end oprindeligt aftalt, ville de ikke blive længere. De blev tilbudt at telegrafere til Danmark angående den højere pris, og hvis den så blev godtaget ville mægleren, at de skulle vente. Det drøftede de frem og tilbage, men enden på det hele blev, at de ville hjem. Madammen i gæstgiveriet var stiktosset, da de kom for at afregne for kun én nat, skønt de havde lovet at blive i længere tid, men det kunne de ikke tage sig af, for nu ville de hjem. Det kom de da også omsider, og da de aflagde beretning for konsulen i Vestervig var han skuffet over, at de ikke havde købt enten det skib der lå derovre, eller også havde ventet på "Guldnare". Han ville have dem til at rejse derover igen for at ordne det fornødne, men han kunne ikke overtale dem til det igen.

Niels Christensen (Iversen)

Vores nærmeste nabo var Niels Iversen. Det var en meget festlig nabo at have. Far og han havde megen fornøjelse af hinanden. Det var nu ikke hver dag de var lige enige, men selv om de havde været oppe at skændes en dag, kom Niels Iversen gerne om til os om aftenen for at få en

Meget gammelt billede af Lyngby. Huset længst t.v. er det gamle redningshus, som blev nedrevet ca. 1937.

Det var da billedet blev taget det sidste hus i byen mod vest.

sludder med far, uenigheden bundede ikke dybt. Hos Niels Iversen boede også hans mor, gamle Trine, samt børnene Marie og Erling. Han havde tre børn mere, men de var voksne og boede ikke hjemme. Senere fik Marie en søn Niels, og han blev jo bedstefaderens stolthed og øjsten.

Gamle Trine og jeg var gode venner, og hun bagte tit pandekager til mig. Nu var det nok ikke kun til mig, men til hele familien, men jeg kunne altid lugte når hun var ved det. Det osede tæt ud af døren, og pandekagerne var både store, tykke og svedne. Hendes øgenavn var Trine Måsen, men det skulle man helst ikke sige når hun hørte på det. Engang hørte jeg min søster Esther sige det, og jeg øjnede straks en chance for at udnytte det til egen fordel. Jeg løb derfor over til Trine og fortalte hvad Esther havde kaldt hende ”men jeg siger aldrig Trine Måsen, og må jeg så ikke få et andeæg”, og det fik jeg.

Engang Trine havde kogt andeæg til aften, var der ællinger i alle æggene. Hun havde ved en fejltagelse taget æggene fra en rugende and, og havde nær græmmet sig ihjel. De gamle havde det sådan, at hvis et menneske døde, var der ikke noget at gøre ved, men hvis en ælling eller et lam døde, var det en katastrofe.

Erling og min bror var jævnaldrende og var legekammerater. De fulgtes ad til skole, men hver torsdag kom Erling ikke i skole fordi han havde mavepine. Det kaldte hans kammerater så torsdags-mavepine. Årsagen til sygdommen var, at om torsdagen havde de katekismus for og det kunne Erling ikke rigtig med. Han havde nok heller ikke fået læst på det, og lærer Kveiborg var ikke til at spøge med. Han brugte vitterligt spanskkrøret, hvis børnene ikke kunne deres lektier. Det var derfor nok ikke uklogt af Erling at blive hjemme den dag.

Han var ikke bange for nogen ting.

De fleste børn var mørkerædde og troede på spøgelse, da de jo blev fyldt med historier om døde og gengangere og forvarslere.

Sådan noget sad de gamle og fortalte om i de lange vinteraftener.

Erling var ikke bange for slige ting. Det fik min bror og Jens Krogh det bedste bevis for en aften, hvor de cyklede hjem fra Bedsted.

Det var en bælgmørk og blæsende aften.

Christian og Jens cyklede side om side i roligt tempo, men det havde Erling ikke tid til. Han cyklede langt foran de andre og tilbage igen. Han legede motorcykel. Da de kom til Svankjær, havde Erling været væk længe, og da de kom ud for kirkegården, hørte de pumpen pibe deromme. Jens var ved gøre i bukserne af skræk, og Christian havde det vist ikke meget bedre. Pludselig smækkede lågen og Erling kørte ud. Han havde været omme at få ”benzin” på og var en tur rundt om kirken.

Som dreng og ung mand var Erling meget fingernem og lavede mange spændende ting og opfindelser. Han byggede også et lille træhus, hvor de unge opholdt sig en del om aftenen. Det blev kaldt ”Æ røe kjar”. Navnet kom sig af, at Erling og min bror, Christian, en aften ville have nogle bajere, og det måtte min mor ikke opdage. Øllene havde de gemt ovre i skuret, og om aftenen kom Erling over for at hente min bror. De skulle på jagt i ”Æ røe kjar” fortalte de mor, og Erling havde bøssen med. Da de var gået opdagede mor, at Christian ikke havde taget sin bøsse med, så hun fandt snart ud af den rette sammenhæng, og så var huset navngivet.

I huset havde Erling alt muligt af tyskernes efterladenskaber bl.a. røgbomber. Det var noget de fleste unge havde under og efter krigen, men

*Min farfar Johan Christian Madsen Nielsen.
F. 14/6-1868. D. 3/2-1960.*

*Niels Iversen Christensen f. 6/8-1880.
D. 26/12-1958.*

Erling havde den største samling. Det var jo spændende ting, men den, der var mest interesseret i tingene, var deres hund "Pop". Den elskede højt og inderligt alt hvad der kunne give ild, røg og knald. Man kunne være helt sikker på, at hvis der et sted i byen blev affyret et eller andet og det blev der tit efter krigen, så kom "Pop" omgående farende. Den var en krydsning mellem en boxer og en ulvespids. En dag affyrede vi en tysk røgbombe. Den var på størrelse med en konserverdåse. Man hev i snoren og kastede den fra sig. Da bomben begyndte at ose, kom "Pop" strygende og greb den i flaben og løb af sted med den. Det så helt vanvittigt ud, da hunden løb rundt på tofterne mens røgen hvæsedede ud af gabet på den og dannede en lang tyk røgfane efter den. Da Maries lille søn Niels, så at røgen væltede ud af hans kære og højtelskede hund, vrælede han fortvivlet "Poppe brenner", han kunne jo ikke vide andet.

Det var også ham der en dag kom ind og fortalte, "at æ kok var i stykker" og det viste sig at være rigtig nok, da "Pop" havde haft fat i kokken og plukket en del fjer af den.

Niels var naturligvis bedstefaderens øjsten. Han kaldte dog ikke bedstefaderen sådan, men "gammelfår" og var opkaldt efter denne. De to var meget sammen, og Niels blev snart lige så

rolig og sindig som den gamle. Han legede meget med Knud Møllers jævnaldrende søn Mogens. De var vel en 5-6 år, da der hændte noget, som jeg vil berette.

Knud havde en brønd, hvor de hejsede vand op i en spand, som det var almindeligt på den tid. Om drengene har prøvet at hejse en spand vand op, ved jeg ikke, men Mogens styrtede på en eller anden måde ned i den dybe brønd, og der var ikke andre end Niels der overværede det. Han var klar over, at han hellere måtte gå ind og fortælle det til forældrene, hvad han så gjorde. Drengens mor stod i køkkenet og lavede et eller andet, da hun hørte yderdøren forsigtigt blev åbnet og derefter lukket igen, og hun hørte der blev stillet et par træsko, hvorefter døren til køkkenet blev åbnet, og Niels listede stille ind og lukkede pænt døren efter sig igen. Han stillede sig ved siden af hende, og først da hun spurgte, om der var noget han ville, svarede han, at "Mogens er falden ner i æ kjeld". Så kan det nok være, at det sindige var forbi. Edith løb skrigende ind efter Knud, som løb hen til brønden og sprang ned i den. Mogens klamrede sig til et rør dernede, og havde hovedet oven vande, og kort tid efter kom han op af brøndens klare vand. Han havde ingen skade taget.

Den gamle Niels sørgede for, at der blev lavet

Erling som ingeniørsoldat.

Lille Niels med rygkurven.

en rygkurv til Bette Niels, ligesom ”gammelfår” selv havde, så kunne han hjælpe med at bære lidt fisk op fra havet.

Niels Iversen var gift med min bedstefars yngste steddatter, Cecilie. Hun døde ret ung fra en mindreårig børneflokk på 5. Han havde bygget sig et nyt hus i 1904, efter at det gamle han boede i, en dag i tåget og fugtigt vejr pludselig sank sammen. Der var ingen hjemme, da det skete, så ingen kom til skade. Selv var Niels Iversen i Stenbjerg, og det skal have været et syn for guder, da han efter spadsereturen over klitterne fra Stenbjerg nåede bakken nord for sit hus og ikke kunne få øje på det. Han byggede så sit nye hus, og det blev med stor stald, lade og fåresti m.m.

I min tid havde han en gul hest, der hed Peter og en hvid ko. Koen trak jeg tit hjem fra agrene om aftenen, men det skete nogle gange, at den løb fra mig. Det gjorde nu ikke alverden, for den kunne godt selv finde hjem.

Foruden landbruget levede Niels Iversen af fiskeri. Han var også bådformand i Redningsvæsenet og strandfoged.

Som fisker var han ganske uforfærdet men også lidt egen. Efter nogen tid med ødevejr tog fiskerne jo på havet, når det igen blev havvejr, men det var ikke altid, Niels lige havde tid til det

den første dag eller to. Til gengæld var han ikke bleg for at lade sine redskaber stå, selv om det så ud til ødevejr, og de andre tog deres iland, og det skete jo af og til, at han mistede nogle af sine redskaber.

Han holdt meget af at gå på strømpesokker også udendørs og selv om det pjaskregnede. Det var så rart med fugt om fødderne, mente han. Tit, når han kom i land ved havet, var han våd, da de ældste fiskere sjældent brugte gummitøj. Så sendte han en dreng hjem efter tørre sokker, da han jo først skulle have ordnet garn og redskaber, inden han kunne tage hjem. Men de tørre sokker fik han nu aldrig taget på, når han fik dem bragt. De kom med hjem igen. En dejlig sommerdag havde han en kasse pighvar med hjem, og i det lune vejr stod han ved brønden og rensede dem. Et eller andet må have tippet, for pludselig gled kassen fra ham, og alle de store pighvar lå på bunden af brønden. Far, som lidt senere var en vending uden for huset, så til sin store overraskelse, at Niels stod og stangede i brønden og af og til hev en pighvar op. Far, som ikke havde set hvad der var sket, spurgte naturligvis, hvad det var for noget, og Niels grinede smørret og forklarede, at det var en ny og krabat måde at fange pighvar på. Da brønden var ret dyb, og han ikke kunne få fat i alle hvarrerne, blev det nødvendigt at rense brønden.

Niels tog alting med en knusende ro. Der var

Niels Christensens datter Marie.

*Cecilie Christensen f. 23/9-1883.
D. 9/12-1931.*

ikke noget der hed stress.

En dag kom han over til os for at låne telefonen. Han ville ”telefonier” til fru Dahl på politistationen. Han ringede op og sagde ”goddag fru Dahl, ja den er gal fru Dahl, jeg har fundet en død krop”. Det var et stærkt opløst lig han havde fundet ved havet. Både hoved, arme og underben manglede. Da vi skulle have liget hjem, syntes Niels ikke det var nødvendigt at ofre kørsel for så lidt, så han bad mig, der dengang var 18 år, om at cykle til havet med sin store rygkurv, og så transportere liget hjem i den. Det skulle jeg dog ikke nyde noget af, og der blev sendt en hestevogn ned efter det, og liget blev skovlet over i en kasse og kørt hjem. Da Niels kom over i vindsiden skulle han brække sig, og han var ellers ikke sart.

En aften for mange år siden gik han en buldrende mørk aften strandvagt. Det stormede stærkt, og sandet piskede ham i ansigtet. Han opdagede en lille hvid plet på stranden, men da stormen havde blæst hans flagermuslygte ud, kunne han ikke se, hvad det var. Han følte sig derfor frem og opdagede, at det var et lig, som tøjet var gledet op på. Det hvide han kunne skimte, var ligets maveskind. Niels fik med besvær tændt sin lygte og slæbte den døde op til

klitkanten. Da liget lå med armene strakt ud fra kroppen, tog Niels fat i de stive arme og bøjede dem ind over dets bryst over kors, men inden han nåede at rejse sig op, slog armene tilbage, og ramte ham i ansigtet ”da ga det sgu en bette gib i mæ” fortalte han senere.

De gamle i Lyngby tog det der med lig og døden ganske naturligt, men de var alle meget overtroiske, og troede på både spøgelser og varsler.

Det gjorde den yngre generation ikke, og flere af dem mente, at al det der med uforklarlige hændelser hørte op, da brændevinen blev så dyr, at ingen havde råd til at drikke den til hverdag, men til gengæld var de unge så ikke så helt uanfægtede over for døde som de gamle var. Viggo Kruse fortalte engang, at da han en nat skulle på strandvagt alene, var der drevet et lig iland som endnu ikke var kørt hjem. Han passerede liget på sin vej nordpå, og kunne skimte det oppe ved klitkanten. Da han var kommet forbi var det ligesom han ikke kunne gå længere, før han havde været henne ved liget. Han gik derfor tilbage og hen til liget, hvor han løftede presenningen og betragtede den døde lidt, hvorefter han atter gik videre på sin ensomme vagt.

Niels Iversen kom en aften over til os og fortalte, at han lige havde smidt en fuld tysker

Niels Iversens hus efter en orkan ca. 1952.

ud, som var kommet anstigende om til dem. Da far ville vide, hvordan han havde båret sig ad med det, svarede Niels: ”Det var sgu da let, æ vist ham æ dar og råbte ”rabows” (herraus), så møj tysk ku æ da, å han loske osse å”. Det er faktisk ikke til at forstå, at han og min bedstefar kom levende gennem krigen. De var begge strandfogeder i samme strandlen, og alt hvad der drev iland og så ud til at kunne spises eller drikkes, det smagte de på og kom der mystiske genstande ind, skulle de pilles ved eller skilles ad. En gang traf minør Busch fra Thisted de to ved havet en dag. De kom hver med en højeksplosiv sprængbøje, som anvendtes til at sænke undervandsbåde. Niels bar sin i armene, mens bedstefar slæbte sin efter sig. Da minøren forskrækket bad dem være yderst forsigtige, smed Niels Iversen bøjen fra sig, så den landede på stranden med et bump og sagde ”Hæ - nej, de eksploderer sgu e så nem”.

Selvom Niels efterhånden kom højt op i årene, holdt han meget af at danse, og enkelte gange var han til ”gammel dans” i ”Håbet” i Svankjær. Der var ”slaw i frækkadellerne”, når han og Marie Tandrup tog ”Den toppede høne”.

Under krigen havde Niels i den vestre del af sit hus indkvarteret russiske soldater, som var i tysk krigstjeneste. Det var en frygtelig kold vinter, og russerne havde ingen varme i deres stue, hvor de sov i etagesenge. De lavede derfor

en slags kakkelovn af en jerntønde og forede den med fliser, som de brækkede af trappetrinet, og de huggede et hul i vestgavlen til aftræk. Niels var ikke hjemme mens alt det foregik, og da han hen på eftermiddagen kom hjem fra havet, kvolmede røgen lystigt ud af muren. Han stod længe med hænderne i siden og betragtede det, hvorefter han iltert gik ind til russerne. Det varede ikke længe, inden vi kunne høre der blev en vældig larmen og råben derinde, men efter et stykke tids forløb, kom Niels ud igen og gik om til min far og fortalte, hvad der var sket: ”Da æ kom derind, stod der en någen russer og vaskede sæ, å al dem ajer lå i djer senge og snuede. Æ skjældte ud, men da de ek ville swære mæ, fæk ham der stod op en ordentlig klask i hans bære røw. Så sprang al dem ajer der lå i djer senge sgu ud på æ goel (gulvet) og stillede i en long ræk og trak djer bowser ner, å så task æ dem osse, men de töt det var vældig sjov og grinede og turede, å tilsidst kom æ osse til å grine, selv om æ i begyndelsen slow i mi gal!’ (vrede)”.

Der var naturligvis ingen toiletter til russerne. Der blev dog gravet en stor latrin oppe ved ”Hannes Bak”, og der sad de så på en uafbarket granstamme, og forrettede deres nødtørft i den frygtelige kulde. Selv om latrinen var både dyb og lang, blev den dog snart fyldt op, og da ingen åbenbart gad grave en ny, de kunne måske heller ikke på grund af frost i jorden, satte de sig blot

rundt omkring den og forrettede deres ærinde. Efterhånden kunne ingen nærme sig bakken for ekskrementer, som lå tæt overalt. Til sidst satte de sig også inde mellem husene, og det var især galt omkring Niels Iversens hus, da han havde de fleste tvangsindkvarteret. Det blev ham dog for meget, det skulle have en ende. Han stillede sig derfor en aften på lur ved husgavlen, og der kom da også snart en russer, som skulle "foer sæ seel" som Niels senere fortalte. Niels gav sig ikke til kende, før russeren havde fået bukserne ned om hælene og var godt i gang med besørgelsen, - for så ku han sgu ek stik å, forklarede Niels senere grinende. Russeren blev skældt ud på jydsktysk: "Men han ku wees ek forstå mæ, for han skit sgu bare videre, a så taer han hans røw po en visk tæg å gik ind, men han ku sgu da si, te æ var gal".

Desværre var Niels Iversens sidste leveår ikke gode for ham. En dag han kørte sin pram hjem fra havet, blev han ramt af en hjerneblødning, og han blev delvis lammet, ligesom hans forstand tog skade, så han ikke kunne udtrykke sig klart. Han blev dog oppegående igen, men var nu kun en skygge af den gamle Niels vi kendte. Han kom daglig om i butikken og skulle lige have "en visk ljøng" som han sagde. Det var skrå han mente. Strandfogedbestillingen beholdt han til han døde. Hans datter, Marie, passede stranden for ham, ligesom hun passede ham i det daglige med stor omsorg og tålmodighed.

(fortsættes)

Kilde: Sydthy Årbog 1999, side 58-79.